

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL EUROPOS SĄJUNGOS DIRBTINIO INTELEKTO AKTO ĮGYVENDINIMO“ PROJEKTO IR JO LYDIMŲJŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ (TOLIAU – ĮSTATYMŲ PROJEKTAI)

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai.

2024 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojo 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1689, kuriuo nustatomos suderintos dirbtinio intelekto taisyklės ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 300/2008, (ES) Nr. 167/2013, (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1139 ir (ES) 2019/2144 ir direktyvos 2014/90/ES, (ES) 2016/797 ir (ES) 2020/1828, ([Dirbtinio intelekto aktas](#)) (toliau – DI aktas), kuris pilna apimtimi bus taikomas nuo 2026 m. rugpjūčio 2 d., išskyrus DI akto I priedą.

DI aktas nustato *tiesiogiai taikomas* dirbtinio intelekto (toliau – DI) sistemų pateikimo rinkai, pradėjimo naudoti ir naudojimo taisykles, kuriomis siekiama užtikrinti, kad visose Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėse narėse būtų taikomos tik patikimos ir į žmogų orientuotos DI sistemos.

Siekiant sudaryti teisinės prielaidas tinkamam DI akto įgyvendinimui Lietuvoje, parengtas **naujo įstatymo „Dėl Europos Sąjungos Dirbtinio intelekto akto įgyvendinimo“ projektas** (toliau – Įstatymo projektas), kuriame nustatoma DI aktą įgyvendinančių valstybės institucijų ir įstaigų kompetencija, skundų nagrinėjimo ir tyrimų dėl galimų DI akto ir minėto įstatymo pažeidimų atlikimo tvarka, taip pat atsakomybė už padarytus pažeidimus, įskaitant taisykles dėl DI akte nustatytų sankcijų taikymo. Pažymėtina, kad Įstatymo projektas visų pirma yra orientuotas į valstybės institucijų ir įstaigų veiksmų sureguliuojimą, o ne DI sistemų veiklos vykdytojus (teikėjus, diegėjus, jų įgaliotus atstovus ir pan.). Taip yra todėl, kad DI aktas yra tiesioginio taikymo ES teisės aktas ir nėra pagrindo jo nuostatų perkėlinėti į nacionalinius teisės aktus. Be to, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos pozicija – vengti perteklinio reguliavimo nacionaliniu lygiu, kas gali sumažinti DI inovacijų spartą ir šalies konkurencingumą.

Vis dėlto, svarbu paminėti, kad papildomų nacionalinių teisinių nuostatų poreikis bus vertinamas, tačiau tik po to, kai Europos Komisija patvirtins 10 naujų darnųjų standartų (duomenų rinkinių valdymo ir kokybės užtikrinimo; DI sistemų tikslumo, patikimumo ir kibernetinio saugumo specifikacijų; žmogaus vykdomos DI sistemų priežiūros; rizikos valdymo priemonių; DI sistemų atitikties vertinimo; skaidrumo ir informavimo reikalavimų įgyvendinimo; tiekėjų kokybės valdymo sistemų ir pan.) ir parengs visą eilę DI akte numatytų metodinių dokumentų, kurie turėtų suteikti papildomo, šiuo metu taip trūkstamo, teisinio aiškumo dėl DI akte nustatytų taisyklių taikymo.

Kartu teikiami Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymo Nr. XIII-1414 1, 2 ir 14 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo priedo pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo Nr. X-614 1, 2, 23 straipsnių ir Įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas. Jais siekiama pripažinti netekusiomis galios Technologijų ir inovacijų įstatymo ir Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo nuostatas dėl dviejų nacionalinių kompetentingų institucijų – viešosios įstaigos Inovacijų agentūros ir Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos – paskyrimo, įgyvendinant DI akto 28 straipsnio 1 dalį, 57 straipsnio 1 dalį ir 70 straipsnio 1 ir 2 dalis. Šių nuostatų nėra atsisakoma – jos tik perkeliamos į Įstatymo projektą, siekiant teisinio vientisumo ir aiškumo.

Siekiant užtikrinti sistemišką Lietuvos banko kompetencijos įtvirtinimą nacionalinėje teisėje, taip pat teikiamas ir Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo Nr. I-678 42 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas. Nors DI akto įgyvendinimo užtikrinimui parengtas Įstatymo projektas, Lietuvos banko įstatyme taip pat turėtų būti įtvirtinta, kad Lietuvos bankas vykdo jam pagal

DI aktą ir Įstatymo projektą priskirtas funkcijas, nes Lietuvos banko įstatyme nustatomos pagrindinės Lietuvos banko funkcijos ir veiklos sritys. Toks reguliavimas užtikrintų didesnę teisinę aiškumą ir teisės aktų sistemos nuoseklumą.

Siekama, kad įstatymų projektus Seimas priimtų iki 2026 m. rugpjūčio 2 d., nes iki DI akto taikymo pradžios Lietuvoje turėtų būti sukurta aiški institucinė sąranga, reikalinga tinkamam DI akto įgyvendinimui, o didelės rizikos DI sistemų rinkos priežiūra atlieptų verslo ir visos visuomenės poreikius. Užtikrinant veiksmingą rinkos priežiūrą, siekiama, kad į rinką patekusios didelės rizikos DI sistemos arba gaminiai, kuriuose integruotos šios sistemos, išliktų patikimi ir saugūs, o tai yra labai svarbu, atsižvelgiant į sparčią DI technologijų pažangą ir evoliucionuojantį pobūdį. Tuo pačiu atliepiant verslo poreikius, siekiama, kad **kuriamas rinkos priežiūros modelis būtų orientuotas ne į sankcijų taikymą, o į konsultacijas, metodinę pagalbą ir kitus pagalbos mechanizmus, kurie padėtų verslui lengviau ir greičiau prisitaikyti prie naujų reikalavimų ir nestabdytų DI inovacijų.**

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektų iniciatorė – Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Įstatytų projektus parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Skaitmeninių iniciatyvų grupės (grupės vadovė – Lina Giedraitienė, tel. +370 659 28842, el. p. lina.giedraitiene@eimin.lt) vyresnioji patarėja Virginija Baniūnienė (tel. +370 679 18728, el. p. virginija.baniuniene@eimin.lt) ir Ryšių reguliavimo tarnybos Skaitmeninės erdvės priežiūros grupės (vadovė – Justina Paulauskaitė, tel. +370 690 29374, el. p. justina.paulauskaite@rrt.lt) vyriausioji patarėja Ernesta Vagonienė (tel. +370 648 36655, el. p. ernesta.vagoniene@rrt.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Nors DI aktas pilna apimtimi turėtų būti taikomas nuo 2026 m. rugpjūčio 2 d. (išskyrus I priedą), tačiau jame nustatytos pareigos ES valstybėms narėms dėl nacionalinių kompetentingų institucijų paskyrimo turėjo būti įgyvendintos anksčiau, t. y. iki 2025 m. rugpjūčio 2 d.

Atsižvelgiant į tai, 2025 m. sausio 14 d. Seimas priėmė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengtus dviejų įstatymų pakeitimus ([Technologijų ir inovacijų įstatymo pakeitimas](#) ir [Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo pakeitimas](#)), kuriais buvo paskirtos dvi nacionalinės kompetentingos institucijos DI akto įgyvendinimui: Inovacijų agentūrai pavesta atlikti notifikuojančiosios institucijos funkcijas ir sukurti verslui skirtą apribotą bandomąją DI reglamentavimo aplinką (reguliacinę DI smėliadėžę), o Ryšių reguliavimo tarnybai – atlikti pagrindinės rinkos priežiūros institucijos ir bendrojo kontaktinio punkto funkcijas.

Tačiau pažymėtina, kad šių dviejų kompetentingų institucijų paskyrimas nėra pakankamas, nes DI aktas, kaip tiesiogiai taikomas ES teisės aktas, numato tam tikrų pareigų ir kitoms nacionalinėms institucijoms, įskaitant institucijas, kurios nacionaliniu lygiu yra atsakingos už asmens duomenų apsaugą, finansų įstaigų priežiūrą, konkrečių gaminių, kurie reguliuojami DI akto I priede išvardytais teisės aktais, priežiūrą, taip pat kitoms institucijoms, kurios turėtų būti paskirtos prižiūrėti DI akto III priede išvardytas didelės rizikos DI sistemas. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte būtina numatyti visas valstybės institucijas ir kitas įstaigas, kurios dalyvaus įgyvendinant DI aktą, taip pat apibrėžti jų kompetencijos ribas.

Be to, 2025 m. sausio 14 d. priimti minėtų dviejų įstatymų pakeitimai dėl dviejų nacionalinių kompetentingų institucijų paskyrimo nėra pakankami dar ir todėl, kad DI aktas visas ES valstybes nares įpareigoja nustatyti taisykles dėl DI akte numatytų sankcijų taikymo (tą siūloma atlikti Įstatymo projekte).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projekte siekiama nustatyti visas DI aktą įgyvendinančias valstybės institucijas ir įstaigas bei apibrėžti jų kompetenciją, taip pat nustatyti skundų nagrinėjimo ir tyrimų dėl galimų DI akto ir šio įstatymo atlikimo tvarką bei detalizuoti atsakomybę už padarytus pažeidimus, įskaitant taisykles dėl DI akte nustatytų sankcijų taikymo.

I. Dėl DI aktą įgyvendinančių valstybės institucijų ir įstaigų kompetencijos.

Įstatymo projekto 3 straipsnyje numatyta, kad **Ekonomikos ir inovacijų ministerija**, formuos valstybės politiką DI sistemų naudojimo srityje ir koordinuos jos įgyvendinimą, o kitos ministerijos dalyvaus formuojant šią politiką, taip pat bus atsakingos už DI sistemų naudojimo politikos formavimą joms priskirtose veiklos srityse. Ekonomikos ir inovacijų ministerija taip pat koordinuos DI akto įgyvendinimą, kas reiškia įvairių teisės aktų inicijavimą ir (arba) rengimą, reguliacinių ir (arba) investicinių priemonių kūrimą ir (arba) įgyvendinimą, taip pat planavimo dokumentų rengimą ir (arba) pasiūlymų Vyriausybei bei Seimui teikimą dėl planavimo dokumentų atnaujinimo ir finansavimo lėšų poreikio suplanuotoms priemonėms įgyvendinti. Toks reguliavimas reikalingas, nes valstybės politika DI sistemų naudojimo srityje apima ne tik technologinę plėtrą, bet taip pat ir kitų ministerijų kompetencijoje esančius aspektus, kaip pvz., žmogaus teisių ir vartotojų apsaugą, kompetencijų ugdymą ir pan. Todėl turi būti aiškus atskyrimas, kad nacionaliniu lygiu atsakinga – Ekonomikos ir inovacijų ministerija, o kitos ministerijos savo kompetencijos ribose gali nustatyti papildomas savo sektoriui aktualias teises nuostatas (tai ypač aktualu švietimo, kultūros ar sveikatos priežiūros srityse).

Kitos Ekonomikos ir inovacijų ministerijai priskirtos funkcijos apims informacijos skelbimą savo interneto svetainėje apie tai, kaip galima susisiekti su nacionalinėmis kompetentingomis institucijomis (notifikuojančiąja ir rinkos priežiūros institucijomis), taip pat šiame įstatyme pateikto valstybės institucijų ir įstaigų, atsakingų už pagrindinių teisių apsaugą pagal ES teisės aktus, kai naudojamos DI akto III priede nurodytos didelės rizikos DI sistemos, sąrašo paskelbimą savo interneto svetainėje. Ekonomikos ir inovacijų ministerija taip pat bus atsakinga už tam tikros informacijos teikimą Europos Komisijai ir (arba) kitoms valstybėms narėms, kaip numatyta DI akto 5 straipsnio 5 dalyje, 30 straipsnio 2 dalyje, 36 straipsnio 1 dalyje, 70 straipsnio 2 ir 6 dalyse, 77 straipsnio 2 dalyje, 99 straipsnio 2 dalyje ir 112 straipsnio 8 dalyje.

Įstatymo projekte numatyta, kad nacionaline kompetentinga institucija (notifikuojančiąja institucija) yra **Technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinanti įstaiga (Inovacijų agentūra)**, kuri turi didelę patirtį dirbant su įmonėmis ir mokslo ir studijų institucijomis. Technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinanti įstaiga (Inovacijų agentūra) kartu su **Nacionaline akreditacijos įstaiga (Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūra)** atliks DI akto 28 straipsnio 1 dalyje numatytas funkcijas. Įstatymo projekto 4 straipsnyje numatyta, kad Nacionalinė akreditacijos įstaiga (Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūra) vykdys atitikties vertinimo įstaigų *vertinimo* ir *stebėsenos* procedūras, o Įstatymo projekto 5 straipsnyje numatyta, kad Inovacijų agentūra atliks atitikties vertinimo įstaigų *paskyrimo* ir *notifikavimo* procedūras. Tai reiškia, kad atitikties vertinimo įstaigomis siekiantys tapti juridiniai asmenys (įmonės, mokslo ir studijų institucijos ar pan.) turės visų pirma kreiptis į Nacionalinę akreditacijos įstaigą (Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūrą), kuri atlikusi jų *vertinimą*, suteiks akreditacijos pažymėjimą, patvirtinantį, kad juridinis asmuo atitinka DI akto 31 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Akredituotos atitikties vertinimo įstaigos toliau turės notifikuoti: jos turės kreiptis į Technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančią įstaigą (Inovacijų agentūrą), kuri priims sprendimą dėl jų *paskyrimo* teikti atitikties vertinimo paslaugas. Gavusi Inovacijų agentūros vadovo sprendimą, Ekonomikos ir inovacijų ministerija perduos pranešimą Europos Komisijai apie šių įstaigų paskyrimą teikti atitikties vertinimo paslaugas. Europos Komisijos notifikuotos įstaigos atliks DI akto I priede nurodytą didelės rizikos DI sistemų atitikties vertinimą ir (ar) sertifikavimą. Tokiu būdu bus užtikrinta, kad į rinką patenkančios DI sistemos arba gaminiai,

kuriuose integruotos šios sistemos, yra patikimi ir saugūs. Be to, Nacionalinė akreditacijos įstaiga (Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūra) atliks tolesnę akredituotų atitikties vertinimo įstaigų stebėseną, siekiant užtikrinti, kad atitikties vertinimo ir (arba) sertifikavimo paslaugos būtų ir toliau teikiamos, laikantis DI akto reikalavimų ir darniųjų standartų.

Pažymėtina, kad kelių institucijų paskyrimas DI akto 28 straipsnio 1 dalyje numatytoms funkcijoms atlikti yra grindžiamas ne tik DI akto, bet taip pat ir Lietuvos Respublikos Atitikties vertinimo įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nuostatomis. Vadovaujantis minėto įstatymo 14 straipsnio nuostatomis, visa notifikuotųjų įstaigų paskyrimo sistema yra sudėliota taip, kad šiame procese dalyvauja dvi arba trys institucijos – vertinimą (akreditavimą) atlieka Nacionalinė akreditacijos įstaiga (Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūra), paskyrimą – kitos įstaigos, veikiančios tam tikroje srityje, o patį notifikavimą (pranešimo teikimą) – Ekonomikos ir inovacijų ministerija (pagal Vyriausybės 2006 m. liepos 4 d. nutarimą Nr. 674). Tokia sistema yra grindžiama funkcijų atskyrimo principu, siekiant užtikrinti sprendimų nešališkumą.

Taip pat paminėtina, kad vadovaujantis DI akto 28 straipsnio 2 dalies nuostatomis, atitikties vertinimo įstaigų vertinimo ir stebėsenos procedūros gali būti pavestos Nacionalinei akreditacijos įstaigai, tačiau dėl šių funkcijų perdavimo nacionalinė akreditacijos įstaiga neįgyja nacionalinės kompetentingos institucijos – notifikuojančiosios institucijos – statuso (jai tik perduotos kai kurios funkcijos). Taip pat paminėtina, kad ji nevykdo jokių kitų DI akte nacionalinėms kompetentingoms institucijoms nustatytų funkcijų ir (arba) jai netaikomos jokios kitos DI akte daromos nuorodos į nacionalines kompetentingas institucijas.

Prie Technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančios įstaigos (Inovacijų agentūros) funkcijų (Įstatymo projekto 5 ir 12 straipsniai) taip pat numatyta, kad ji organizuos DI raštingumo didinimo veiklas, teiks konsultacijas ir kitą metodinę pagalbą veiklos vykdytojams, išskyrus valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, dėl DI akto reikalavimų laikymosi prieš pateikiant rinkai ar pradėdant naudoti DI sistemas. Be to, ji bus atsakinga ir už apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos sukūrimą ir įveiklinimą, rengs ir teiks Europos Komisijai apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos įgyvendinimo ataskaitas, kaip numatyta DI akto 57 straipsnio 16 dalyje. Šios ataskaitos arba jų santraukos taip pat bus skelbiamos Inovacijų agentūros interneto svetainėje.

Kalbant apie apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos sukūrimą, pažymėtina, kad tai būtų ne naujos funkcijos Inovacijų agentūrai suteikimas, o tik perkėlimas iš šiuo metu galiojančio Technologijų ir inovacijų įstatymo. Pažymėtina, kad per metus nuo šio įstatymo pakeitimų, kuriais Inovacijų agentūrai buvo suteikta nauja funkcija, neatsirado valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų, kurioms šie įgaliojimai dabar galėtų būti suteikti, o Inovacijų agentūra, vykdydama jai pavestas funkcijas, viena pirmųjų ES valstybių narių pradėjo kurti apribotą bandomąją DI reglamentavimo aplinką (DI smėliadėžę). Joje visi tiekėjai arba galimi tiekėjai, prioritetą teikiant mažoms ir vidutinėms įmonėms, turės galimybę gauti mokymus / pirmines konsultacijas dėl DI sistemoms pagal DI aktą taikomų reikalavimų ir patikrinti, kuriam rizikos lygiui priklauso jų kuriama / taikoma DI sistema. Tuo tarpu į programą atrinkti tiekėjai arba galimi tiekėjai, prioritetą teikiant didelės rizikos DI sistemas kuriančioms / taikančioms mažoms ir vidutinėms įmonėms, galės gauti antrinio lygio konsultacijas dėl DI sistemų atitikimo DI akte nustatytiems reikalavimams ir tinkamai pasiruošti atitikties vertinimo (sertifikavimo) procedūroms, kai bus parengti darnieji standartai. Šioje apribotoje bandomojoje DI reglamentavimo aplinkoje taip pat bus skatinamos inovacijos ir sudaromos sąlygos kurti, mokyti ir testuoti DI sistemas ribotą laiką prieš jas pateikiant rinkai, laikantis DI akto 57 straipsnio 5 dalyje numatyto konkretaus apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos plano, kuris turės būti rengiamas įmonėms bendradarbiaujant kartu su Inovacijų agentūra. Tiekėjams arba galimiems tiekėjams, pabaigusiams programą apribotoje bandomojoje DI reglamentavimo aplinkoje, Inovacijų agentūra pateiks įvykdytų veiklų rašytinį įrodymą ir baigimo ataskaitą, kurioje bus išsamiai aprašyta apribotoje bandomojoje DI reglamentavimo aplinkoje vykdytos veiklos ir jos metu pasiekti rezultatai. Tiekėjai arba galimi tiekėjai galės naudoti šiuos dokumentus, kad įrodytų, jog laikosi DI akto reikalavimų, atliekant

atitikties vertinimo (sertifikavimo) procedūras arba vykdant atitinkamas rinkos priežiūros veiklas. Vadovaujantis DI akto 57 straipsnio 7 dalies nuostatomis, rinkos priežiūros institucijos ir atitikties vertinimo įstaigos privalės atsižvelgti į Inovacijų agentūros pateiktus rašytinius įrodymus ir veiklų baigimo ataskaitą, kad būtų kiek įmanoma paspartintos atitikties vertinimo procedūros. Taip pat pažymėtina, kad apribotoje bandomojoje DI reglamentavimo aplinkoje konsultacijos dėl DI akto taikomų reikalavimų ir inovacijų skatinimo veiklos bus vykdomos bendradarbiaujant tiek su notifikuotosiomis įstaigomis, tiek su rinkos priežiūros institucijomis. Tokiu būdu bus užtikrinta, kad DI sistemų kūrėjai (tiekėjai arba galimi tiekėjai) gaus visą su jų kuriamą DI sistema susijusią informaciją, o skirtingų institucijų teikiamos išvados nesiskirs, su sąlyga, kad DI sistema per tą laiką nebus modifikuota.

Apribota bandomoji DI reglamentavimo aplinka (DI smėliadėžė) yra įkurta būtent Inovacijų agentūroje dėl kelių priežasčių. Pirmą, Inovacijų agentūra yra pavaldi Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, kuri yra atsakinga tiek už DI reglamentavimą (reguliavimą), tiek už inovacijų skatinimo politiką. Labai svarbu, kad kuriama apribota bandomoji DI reglamentavimo aplinka (DI smėliadėžė) apimtų abu šiuos elementus (tiek reglamentavimo, tiek inovacijų skatinimo), o veiklos rezultatai būtų panaudoti tobulinant abiejų sričių teisės aktus. Antra, Inovacijų agentūra turi didžiulį įdirbį kuriant „smėliadėžes“ (pavyzdžiui, GovTech, Miltech), teikiant inovacijų konsultacines paslaugas įmonėms norinčioms kurti/kuriančioms ir (ar) diegiančioms inovacijas (pavyzdžiui, TechHub, Inospurtas, GMI, GovTech ir kt.), todėl tikimasi, kad Inovacijų agentūra, veikianti vieno langelio principu, padės rasti balansą tarp naujo reguliavimo keliamos papildomos administracinės naštos verslui ir inovacijų skatinimo DI srityje.

Įstatymo projekto 6 ir 12 straipsniuose numatytos **Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros** funkcijos, pagal kurias ji organizuos DI raštingumo didinimo veiklas, teiks konsultacijas ir (arba) kitą metodinę pagalbą dėl DI akto reikalavimų taikymo valstybės institucijoms ir įstaigoms arba savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kurioms taikomas Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas (valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos suprantamos kaip apibrėžta Valstybės tarnybos įstatyme). Pažymėtina, kad vadovaujantis Valstybės informacinių išteklių įstatymo nuostatomis, Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūra jau dabar konsultuoja tas valstybės ir savivaldybių institucijas bei įstaigas, kurios turi valstybės informacinius išteklius. Tai jei juose bus diegiami DI sprendimai, dėl jų atitikties DI akto reikalavimams, taip pat konsultuos ir Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūra. Tai reiškia, kad Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros ekspertai, teikiantys konsultacijas dėl valstybės informacinių išteklių kūrimo ir tvarkymo, neišvengiamai turės išmanyti DI akto reikalavimus, siekiant užtikrinti, kad DI sistemos, integruotos į valstybės informacinius išteklius, atitiktų DI akto reikalavimus, todėl papildomas lėšų poreikis yra minimalus ir reikalingas tik pereinanajam laikotarpiui. Žinoma, ateityje subjektų, kuriems teikiama pagalba dėl DI akto reikalavimų įgyvendinimo, galės būti plečiamas, atsižvelgiant į realų poreikį ir finansines valstybės galimybes.

Taip pat paminėtina, kad Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūra kartu su Inovacijų agentūra bus atsakinga už apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos sukūrimą, kiek tai susiję su valstybės informacinių išteklių valdymu. Pažymėtina, kad Inovacijų agentūros kompetencija neapima ir nėra kažkoku būdu susijusi su valstybės informacinių išteklių valdymu, todėl šių kompetencijų ugdymas institucijos viduje dubliuotų Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros kompetenciją, o išorinių ar net tų pačių Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros ekspertų samdymas pareikalautų dvigubai daugiau lėšų, nei dabar yra numatyta Inovacijų agentūrai.

Įstatymo projekto 7 ir 12 straipsniuose numatytos **Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos** funkcijos, kurios apims notifikuotosios įstaigos (atitikties vertinimo įstaigos) funkcijų atlikimą, kai DI akto III priedo 1 dalyje nurodytą didelės rizikos DI sistemą ketinama naudoti teisėsaugos, migracijos arba prieglobsčio institucijose. Tai reiškia, kad ji vertins šiose srityse naudojamų didelės rizikos DI sistemų atitiktį DI akto reikalavimams.

Tuo pačiu pažymėtina, kad prieš atliekant šias funkcijas Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija turės būti notifikuota Europos Komisijai, vadovaujantis DI aktu, Atitikties vertinimo įstatymu ir kitais atitikties vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais. Šiuo metu notifikavimo procedūros Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos atžvilgiu praktiškai negali būti atliktos, nes atitinkamos DI akto nuostatos dėl didelės rizikos DI sistemų dar negalioja ir nėra parengti darnieji standartai ar bendrosios specifikacijos, kurių pagrindu galėtų būti atlikta įstaigos akreditacija (kompetencijos įvertinimas). Taip pat paminėtina, kad šiuo metu svarstomi DI akto pakeitimai, kuriais remiantis DI akto nuostatų dėl DI akto III priede nurodytų didelės rizikos DI sistemų įsigaliojimas bus nukeltas į 2027–12–02, o dėl didelės rizikos DI sistemų pagal DI akto I priedą – į 2028–08–02 (dėl darnųjų standartų vėlavimo). Tai reiškia, kad šiuo metu nėra praktinių galimybių ne tik įvertinti Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos kompetencijas atlikti notifikuotosios įstaigos funkcijas, bet ir jas atlikti. Nepaisant to, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos įrašymas į Įstatymo projektą yra reikalingas, kad ji galėtų planuoti atitinkamas funkcijas ir tuo pačiu būtų teisinis aiškumas, kas bus atsakingas už šių funkcijų atlikimą. Kai bus parengti darnieji standartai, bus atlikti visi reikiami veiksmai dėl šios institucijos notifikavimo Europos Komisijai.

Kaip numatyta, Įstatymo projekto 10 straipsnyje, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija taip pat atliks rinkos priežiūros institucijos funkcijas atlikimu (žr. toliau aiškinamojo rašto 9 psl.).

Tai reiškia, kad Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija atliks tiek notifikuotosios įstaigos, tiek rinkos priežiūros institucijos funkcijas. Toks reguliavimas yra pasirinktas, remiantis DI akto nuostatomis. Pvz., DI akto 43 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jei biometrinę didelės rizikos DI sistemą [nurodytą DI akto III priedo 1 punkte] ketinama naudoti teisėsaugos, imigracijos arba prieglobsčio institucijose, notifikuotosios įstaigos funkcijas atlieka 74 straipsnio 8 dalyje nurodyta rinkos priežiūros institucija. Tuo tarpu DI akto 74 straipsnio 8 dalyje yra išvardintos sritys, kuriose rinkos priežiūros institucijos funkcijas turi atlikti ta pati institucija, kuri nacionaliniu lygiu yra atsakinga už Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą. Lietuvos atveju – Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija.

Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos funkcijos taip pat apims konsultacijas ir (arba) kitą metodinę pagalbą kitoms įstatyme nurodytoms DI aktą įgyvendinančioms valstybės institucijoms ir įstaigoms dėl asmens duomenų ir privatumo apsaugos bei dalyvavimą apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos (DI smėliadėžės) veiklose, kiek tai susiję su jai priskirtomis veiklos sritimis.

Įstatymo projekto 8 ir 12 straipsniuose numatytos **Valstybės duomenų agentūros** funkcijos. Siūloma, kad Valstybės duomenų agentūra teiktų konsultacijas kitoms įstatyme nurodytoms DI aktą įgyvendinančioms valstybės institucijoms ir įstaigoms dėl didelės rizikos DI sistemose duomenų rinkinių valdymo ir kokybės užtikrinimo ir, prireikus, pagal kompetenciją dalyvautų apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos (DI smėliadėžės) veiklose.

Įstatymo projekto 9 ir 12 straipsniuose numatytos **Nacionalinio kibernetinio saugumo centro prie Krašto apsaugos ministerijos** funkcijos. Siūloma, kad minėtas centras teiktų konsultacijas įstatyme nurodytoms kitoms DI aktą įgyvendinančioms valstybės institucijoms ir kitoms įstaigoms dėl DI akte nustatytų kibernetinio saugumo reikalavimų įgyvendinimo, ir, prireikus, pagal kompetenciją dalyvautų apribotos bandomosios DI reglamentavimo aplinkos (DI smėliadėžės) veiklose.

Įstatymo projekto **10 straipsnyje numatytos visos rinkos priežiūros institucijos**, kurios dalyvaus įgyvendinant DI akto nuostatas, taip pat detalizuojamos jų funkcijos. Apibendrinant, galima teigti, kad Įstatymo projekte siūloma įtvirtinti **nuosaikiai decentralizuotą rinkos priežiūros modelį**, kuris pasirinktas, atsižvelgiant į horizontalų DI technologijų pobūdį, DI akto nuostatas ir kitų šalių patirtį:

- Horizontali DI prigimtis: DI sistemų neįmanoma atskirti nuo gaminių ar procesų. DI sistemos, kaip skaitmeninis sprendimas, yra integrali gaminio ar proceso dalis, kuri padeda priimti vienokius ar kitokius sprendimus, todėl svarbu išmanyti gaminio ar proceso specifiką. Nors

tam tikri rizikos kriterijai (pvz., skaidrumas, sauga, atsekamumas) yra vienodi visiems gaminiais ar sektoriams, tačiau jų praktinis vertinimas neišvengiamai reikalauja specifinių gaminio ar sektoriaus žinių, todėl vienos institucijos rinkos priežiūros modelis neužtikrintų visapusiško ir efektyvaus priežiūros vykdymo. Tuo tarpu siūlomas modelis remiasi jau veikiančiomis rinkos priežiūros institucijomis ir jų kompetencijomis, taip išvengiant funkcijų dubliavimo ir užtikrinant efektyvų esamų pajėgumų panaudojimą.

- DI akto nuostatos „užprogramuoja“ decentralizuotą DI sistemų rinkos priežiūros modelį. DI akto paskirtis – nustatyti vieningas DI sistemų pateikimo rinkai, pradėjimo naudoti ir naudojimo taisykles, siekiant užtikrinti, kad visos ES šalyse būtų taikomos tik patikimos ir žmogaus priežiūra paremtos DI sistemos (DI akto 1-2 str.). Be to, DI aktas numato išimtis moksliniams tyrimams (DI akto 8 str. 2 d.). Tai reiškia, kad DI aktas reguliuoja ne pačią technologiją, o jos panaudojimą įvairiose srityse, kuriose DI sistemos naudojimas gali kelti įvairias rizikas (žmonių sveikatai, saugai ir pagrindinėms teisėms).

Netgi DI sistemos priskyrimas arba nepriskyrimas didelės rizikos kategorijai priklauso ne nuo pačios sistemos technologinių savybių, o nuo to, kokioje srityje arba gaminyje ji taikoma. DI akto I ir III prieduose yra išvardintos DI sistemos, kurios turi būti priskirtos didelės rizikos kategorijai. Tai reiškia, kad tokia pati sistema naudojama kitose, DI akto prieduose nenumatytose srityse/gaminiuose, nėra priskirtina didelės rizikos kategorijai.

Todėl DI akto 74 str. 3, 6 ir 8 d. nuostatos numato konkrečių institucijų (pvz., Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, Lietuvos banko ir kt.) dalyvavimą atliekant didelės rizikos DI sistemų priežiūrą konkrečiose srityse ir tik tais atvejais, kai ES lygiu nėra tokių unifikuotų rinkos priežiūros institucijų, paliekama teisė pačioms valstybėms narėms apsispręsti dėl tinkamiausių institucijų paskyrimo.

Paminėtina, kad DI aktas numato ir tam tikras išimtis dėl rinkos priežiūros institucijų paskyrimo, tačiau šiomis išimtimis siekiama suteikti lankstumo valstybėms narėms, bet jos jokių būdu nepaneigia pagrindinio rinkos priežiūros principo – orientacijos į konkrečius gaminius / sektorius.

Apibendrinant galima teigti, kad DI akto nuostatos suponuoja tai, kad efektyviausiai didelės rizikos DI sistemų rinkos priežiūrą gali atlikti tik tos institucijos, kurios jau turi konkretaus sektoriaus reguliavimo ir (arba) rinkos priežiūros kompetencijų, supratimą apie konkrečios rinkos veikimą bei patirties atliekant to sektoriaus produktų ar paslaugų priežiūrą. Tai leis išnaudoti esamas kompetencijas, išvengti funkcijų dubliavimo bei užtikrinti, kad DI sistemų priežiūra būtų atliekama atsižvelgiant į platesnį konkretaus sektoriaus kontekstą ir kylančias rizikas.

- Kitų ES šalių patirtis: Atsižvelgiant į horizontalią DI prigimtį ir DI akto nuostatas, dauguma ES valstybių narių renkasi decentralizuotą DI sistemų rinkos priežiūros modelį. Šios dienos duomenimis, nėra nė vienos ES valstybės narės, kuri būtų pasirinkusi centralizuotą DI sistemų rinkos priežiūros modelį. Tokiu būdu siekiama suderinti technologinę DI specifiką su jau veikiančiais konkrečių sektorių priežiūros mechanizmais ir užtikrinti efektyvų bei proporcingą DI akto įgyvendinimą.
- Funkcijų dubliavimo rizika: tiek valstybei, tiek verslui būtų per didelė našta, jei tą patį gaminį ar procesą prižiūrėtų dvi rinkos priežiūros institucijos (Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba ir pvz., Ryšių reguliavimo tarnyba). Tokia situacija būtų, jei DI sistemų priežiūrai būtų paskirtos atskiros, sektoriaus ar gaminio specifikos neišmanančios institucijos. Siekiant to išvengti, Įstatymo projekte siūloma užtikrinti „vieno langelio“ principą, kad skundai būtų teikiami tai pačiai rinkos priežiūros institucijai (ar tai būtų dėl pačio gaminio ar jame integruotos DI sistemos), o ne kelioms skirtingoms rinkos priežiūros institucijoms dėl skirtingų to paties gaminio / sektoriaus aspektų.

Taip pat svarbu pažymėti, kad siūlomas rinkos priežiūros modelis sudarys prielaidas palaipsniui stiprinti DI kompetencijas visose rinkos priežiūros institucijose. Tikėtina, kad laikui bėgant vis daugiau rinkos priežiūros institucijų savo veikloje susidurs su DI sistemų vertinimo, priežiūros ar rizikų analizės klausimais, kadangi DI sistemų taikymas sparčiai populiarėja įvairiose ekonomikos ir viešojo sektoriaus srityse.

DI akto 74 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad didelės rizikos DI sistemų, susijusių su gaminiais, kuriems taikomi I priedo A skirsnio 1 dalyje išvardyti ES derinamieji teisės aktai, atveju rinkos priežiūros institucija turi būti ta pati rinkos priežiūros institucija, kuri nacionaliniu lygiu yra atsakinga už šių gaminių rinkos priežiūrą. Tokia nuostata yra grindžiama tuo, kad DI sistemų priežiūra ir jų rizikos vertinimas yra glaudžiai susijusi su jų taikymo paskirtimi, todėl dažnu atveju nebūtų įmanoma tinkamai atlikti į konkretų gaminį integruotos DI sistemos priežiūrą atskirai nuo paties gaminių priežiūros. Atsižvelgiant į tai, didelės rizikos DI sistemų, susijusių su gaminiais, kuriems taikomi DI akto **I priedo** A skirsnio 1 dalyje išvardyti ES derinamieji teisės aktai, rinkos priežiūros institucijomis paskiriamos:

- a) *Ryšių reguliavimo tarnyba* (radijo įrenginiai);
- b) *Lietuvos transporto saugos administracija* (pramoginiai ir asmeniniai laivai);
- c) *Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos* (medicinos priemonės ir *in vitro* diagnostikos medicinos priemonės);
- d) *Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos* (mašinos, liftai ir liftų saugos įtaisai, lynų kelio įrenginiai);
- e) *Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba* (mašinos, žaislų sauga, potencialiai sprogioje aplinkoje naudojama įranga ir apsaugos sistemos, slėginė įranga, asmeninės pasaugos priemonės, dujinį kurą deginantys prietaisai).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad DI akto I priedo A skirsnio 1 dalyje nurodytas ES teisės aktas (Mašinų direktyva), kurį Lietuvoje prižiūri dvi rinkos priežiūros institucijos Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba ir Valstybinė darbo inspekcija, nes direktyva apima dvi skirtingas reguliavimo logikas ir rizikos aplinkas: produktų saugą rinkoje ir darbuotojų saugą naudojant mašinas darbo vietoje. Atsižvelgiant į tai, jei šiose srityje bus naudojamos didelės rizikos DI sistemos, jas taip pat turėtų prižiūrėti tos pačios rinkos priežiūros institucijos (Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba ir Valstybinė darbo inspekcija). Todėl Įstatymo projekto 10 straipsnio 1 dalies 1 punkte prie abiejų minėtų institucijų yra pateiktą nuoroda į I priedo A skirsnio 1 dalį (Mašinų direktyvą).

Taip pat pažymėtina, kad Įstatymo projekte nėra pasinaudota DI akto 74 straipsnio 3 dalyje numatyta išimtimi dėl rinkos priežiūros institucijų paskyrimo, nes Lietuvoje, kaip palyginti nedidelėje šalyje, nėra tiek daug rinkos priežiūros institucijų, kurios vykdytų panašias funkcijas ir (arba) prižiūrėtų atitinkamus gaminius. Taip pat paminėtina, kad minėta DI akto nuostata yra išimtinio pobūdžio, siekiant valstybėms narėms suteikti tam tikro lankstumo paskiriant rinkos priežiūros institucijas, tačiau ji nepaneigia DI akto sektorinio požiūrio į DI sistemų rinkos priežiūrą.

Didelės rizikos DI sistemų, išvardytų DI akto III priede, rinkos priežiūros institucijomis paskiriamos tos valstybės institucijos ar kitos įstaigos, kurios tiesiogiai nurodytos DI akte, kaip pvz., Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (DI akto 74 str. 8 d.) ir Lietuvos bankas (DI akto 74 str. 6 d.). Tuo tarpu likusios rinkos priežiūros institucijos turėtų būti paskirtos tos valstybės institucijos ar įstaigos, kurios pagal savo veiklos pobūdį ir kompetenciją yra labiausiai artimos DI akto III priede nurodytoms sritims:

- a) *Lietuvos bankas* – didelės rizikos DI sistemos, skirtos kreditingumo vertinimui arba gyvybės ir sveikatos draudimo atveju, kai šios sistemos naudojamos finansų rinkos dalyvių, kuriuos Lietuvos bankas prižiūri pagal jo veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytą kompetenciją;
- b) *Lietuvos transporto saugos administracija* – didelės rizikos DI sistemos, skirtos naudoti kaip saugos komponentai užtikrinant kelių eismo valdymą ir veikimą;

c) *Nacionalinė švietimo agentūra* – didelės rizikos DI sistemos, naudojamos švietimo ir profesinio mokymo srityse, išskyrus aukštąjį mokslą;

d) *Ryšių reguliavimo tarnyba* – didelės rizikos DI sistemos, skirtos naudoti kaip saugos komponentai užtikrinant ypatingos svarbos skaitmeninės infrastruktūros valdymą ir veikimą;

e) *Studijų kokybės vertinimo centras* – didelės rizikos DI sistemos, naudojamos aukštojo mokslo srityse;

f) *Valstybinė darbo inspekcija* – didelės rizikos DI sistemos, naudojamos užimtumo srityje (pvz., darbuotojų atrankai) ir valdžios institucijose, siekiant įvertinti gyventojų tinkamumą gauti viešosios paramos išmokas;

g) *Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija* – didelės rizikos DI sistemos, naudojamos biometrijos, teisingumo, migracijos, prieglobsčio ir sienų kontrolės valdymo, teisingumo vykdymo ir demokratinį procesų srityse, taip pat didelės rizikos DI sistemos, naudojamos klasifikuojant skubias pirmosios pagalbos paslaugas (pagalbos skambučius);

h) *Valstybinė energetikos reguliavimo taryba* – didelės rizikos DI sistemos, skirtos naudoti kaip saugos komponentai užtikrinant vandens, dujų, šilumos ar elektros energijos tiekimo valdymą ir veikimą.

Įstatymo projekto 10 straipsnio 2 dalyje nustatomos **rinkos priežiūros institucijų funkcijos, kurias jos vykdo pagal joms priskirtas veiklos sritis**, užtikrinamos DI akto reikalavimų laikymąsi. Šios funkcijos apima rinkai pateiktų, pradėtų naudoti ar naudojamų didelės rizikos DI sistemų rinkos priežiūrą, DI akto 5 straipsnyje nustatytų draudžiamų praktikų priežiūrą, konsultacijų ir metodinės pagalbos teikimą, bandymų realiomis sąlygomis priežiūrą ir kitas šiame įstatyme nustatytas funkcijas.

Tuo tarpu Įstatymo projekto 10 straipsnio 3 dalyje detalizuojamos **rinkos priežiūros institucijų teisės (įgaliojimai), kuriomis jos naudojasi vykdydamos joms pavestas funkcijas**. Šios teisės apima procesinius ir organizacinius įgaliojimus, reikalingus veiksmingai rinkos priežiūrai užtikrinti, įskaitant teisę gauti informaciją, atlikti patikrinimus ir tyrimus, tikrinti dirbtinio intelekto sistemas, gauti paaiškinimus, taikyti poveikio priemones, pasitelkti ekspertus bei naudotis kitomis DI akte, Reglamente (ES) 2019/1020, šiame įstatyme ir kituose rinkos priežiūros institucijų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytais teisėmis. Šių teisių įtvirtinimas nacionaliniu lygmeniu reikalingas siekiant aiškiai apibrėžti rinkos priežiūros institucijų įgaliojimų apimtį bei užtikrinti veiksmingą joms pavestų funkcijų vykdymą.

Svarbu akcentuoti, kad DI akto 74 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad DI sistemoms, patenkančioms į šio akto taikymo sritį, taip pat taikomas **Reglamentas (ES) 2019/1020** dėl rinkos priežiūros ir gaminių atitikties. Tai reiškia, kad DI sistemų rinkos priežiūra ES lygiu yra integruojama į bendrąją gaminių rinkos priežiūros sistemą. Atitinkamai nacionalinės rinkos priežiūros institucijos, atsakingos už DI akto įgyvendinimą, įgyja Reglamente (ES) 2019/1020 nustatytus įgaliojimus, susijusius su rinkos priežiūra ir atitikties užtikrinimu. Šie įgaliojimai apima, *inter alia*, teisę atlikti tyrimus dėl galimų DI akto pažeidimų, reikalauti veiklos vykdytojų pateikti informaciją ir dokumentus, atlikti patikrinimus, vertinti DI sistemų atitiktį taikomiems reikalavimams bei taikyti kitas rinkos priežiūros priemones. Tokiu būdu užtikrinama, kad DI sistemų priežiūra būtų vykdoma remiantis jau veikiančiais ES rinkos priežiūros mechanizmais ir rinkos priežiūros institucijoms būtų suteiktas pakankamas teisinis instrumentų rinkinys galimiems pažeidimams tirti ir jų prevencijai užtikrinti.

Siekiant užtikrinti veiksmingą visų pagal DI aktą paskirtų rinkos priežiūros institucijų veiklą, Ryšių reguliavimo tarnyba veiks, kaip bendrasis kontaktinis punktas, koordinuojantis jų veiklą. Svarbu paminėti, kad bendruoju kontaktiniu punktu Ryšių reguliavimo tarnyba paskirta 2025 m. sausio 14 d. Seimo priimtais Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo pakeitimais, kuriuos siūloma perkelti į Įstatymo projektą, kartu detalizuojant Ryšių reguliavimo tarnybos, kaip bendrojo kontaktinio punkto, funkcijas. Numatyta, kad ji koordinuos visų Įstatymo projekte numatytų

rinkos priežiūros institucijų veiklą, teiks joms konsultacijas ir (ar) kitą metodinę pagalbą, bus atsakinga už DI akto reikalavimų laikymosi užtikrinimą ir komunikaciją su Europos Komisija.

Įstatymo projekte papildomai numatyta, kad Ryšių reguliavimo tarnyba **koordinuos ekspertinės pagalbos suteikimą** Įstatymo projekte nurodytoms rinkos priežiūros institucijoms, joms nagrinėjant skundus ir (arba) atliekant tyrimus dėl galimų DI akto pažeidimų. Šios funkcijos nustatymas grindžiamas tuo, kad DI sistemų vertinimas dažnai reikalauja specifinių techninių kompetencijų (pavyzdžiui, modelių architektūros, duomenų rinkinių, algoritmų veikimo, rizikų valdymo ar testavimo metodų vertinimo srityse), kurių rinkos priežiūros institucijos dažnai neturės savo vidiniuose pajėgumuose, ypač pirmaisiais metais po Įstatymo priėmimo, kai nebus žinoma, nei kiek Lietuvoje bus didelės rizikos DI sistemų, nei kiek susijusių skundų sulauksime vienoje ar kitoje srityje. Todėl siekiama sudaryti sąlygas, kad rinkos priežiūros institucijos, bent pirmuosius du metus po Įstatymo priėmimo, esant poreikiui, galėtų pasitelkti nepriklausomą ekspertinę pagalbą. Numatoma, kad Ryšių reguliavimo tarnyba sudarys rekomenduojamą DI ekspertines paslaugas teikiančių subjektų sąrašą ir teiks metodinę pagalbą rinkos priežiūros institucijoms, kurios rengs technines specifikacijas dėl DI ekspertinių paslaugų įsigijimo. Ryšių reguliavimo tarnyba padės užtikrinti, kad perkamų paslaugų apimtis, kvalifikaciniai reikalavimai ir vertinimo kriterijai atitiktų konkretaus tyrimo ar nagrinėjamo skundo techninį pobūdį. Tokiu būdu bus sudarytos prielaidos efektyviau ir paprasčiau pasitelkti specializuotas technines kompetencijas ir užtikrinti ekspertinės pagalbos kokybę, nagrinėjant DI akto pažeidimus.

Taip pat paminėtina, kad **Ryšių reguliavimo tarnyba** atliks DI akto 50 straipsnyje nustatytą skaidrumo reikalavimų laikymosi priežiūrą (įskaitant sugeneruoto turinio ženklavimo aspektus) ir vykdys kitas įstatyme numatytas funkcijas, t. y. pagal kompetenciją dalyvaus apribotųjų bandomųjų DI reglamentavimo aplinkų (reguliacinių DI smėliadėžių) veiklose ir bus atsakinga už DI akto 99 straipsnio 11 dalyje numatytos informacijos teikimą Europos Komisijai.

Svarbu paminėti keletą aspektų, susijusių su **DI akto 5 straipsnyje nurodytų draudžiamos su DI susijusios praktikos atvejų priežiūra**. Įstatymo projekte yra numatyta, kad 10 straipsnio 1 dalyje nurodytos rinkos priežiūros institucijos prižiūrės DI akto 5 straipsnio reikalavimų laikymąsi savo kompetencijos ribose. Pažymėtina, kad kai kuriais atvejais draudžiamos praktikos gali persidengti su kelių rinkos priežiūros institucijų kompetencijomis ir tada gali kilti neaiškumų, kas konkrečiai už kokius DI akto 5 straipsnyje nurodytus atvejus bus atsakingas. Todėl esant poreikiui, ši klausimą siūloma visoms rinkos priežiūros institucijoms derinti tarpusavyje su Ryšių reguliavimo tarnyba, atsižvelgiant į nustatytą kompetenciją, taip pat esamus ir būsimus Europos Komisijos išaiškinimus dėl draudžiamų su DI susijusių praktikų priežiūros.

Įstatymo projekto 11 straipsnyje taip pat numatyta, kad pagal DI akto 77 straipsnio 1 dalį valstybės institucijos ir įstaigos, atsakingos už pagrindinių teisių apsaugą pagal ES teisės aktus, kai naudojamos DI akto III priede nurodytos didelės rizikos DI sistemos (toliau – pagrindinės teisės ginančios valstybės institucijos ir įstaigos), yra:

- 1) Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba;
- 2) Lietuvos radijo ir televizijos komisija;
- 3) Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba;
- 4) Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga;
- 5) Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga;
- 6) Lietuvos Respublikos Vyriausioji rinkimų komisija;
- 7) Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba.

Įstatymo projekte taip pat nustatyta, kad į šį sąrašą įtrauktos pagrindinės teisės ginančios valstybės institucijos ir įstaigos turi 1, 3 ir 4 dalyse numatytus įgaliojimus. Vykdydamos šiuos įgaliojimus ir savo kompetencijos ribose atlikdamos ar atlikusios tyrimus pagal gautus skundus, jos turi teisę priimti sprendimą persiųsti skundą ar jo dalį dėl galimų pažeidimų nagrinėti atitinkamai rinkos priežiūros institucijai ir pagal kompetenciją dalyvauti apribotųjų bandomųjų DI reglamentavimo aplinkų (reguliacinių DI smėliadėžių) veiklose. Jos taip pat privalo pagal

kompetenciją per nustatytą laikotarpį teikti išvadas ir konsultacijas šiame įstatyme nurodytoms valstybės institucijoms ir kitoms įstaigoms dėl pagrindinių teisių apsaugos įgyvendinant DI akto nuostatas. Pagrindines teises ginančios valstybės institucijų ir įstaigų pateikta išvada ar kita informacija apie galimus pažeidimus gali būti laikoma pagrindu pradėti tyrimą Įstatymo projekte ir (arba) kituose rinkos priežiūros institucijų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka.

Pažymėtina, kad Įstatymo projekte Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra įpareigojama iki 2031 m. vasario 2 d. atlikti **nustatyto galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimą** (toliau – *ex post* vertinimas). Atliekant šį vertinimą, numatoma įvertinti, ar įtvirtintas didelės rizikos DI sistemų rinkos priežiūros modelis buvo tinkamas ir efektyvus: ar buvo pasirinkti tinkami rinkos priežiūros institucijų paskyrimo principai, ar buvo paskirtos tinkamos rinkos priežiūros institucijos, ar funkcijų paskirstymas tarp rinkos priežiūros institucijų ir bendrojo kontaktinio punkto sudarė prielaidas efektyviai rinkos priežiūrai, kokį poveikį šiame įstatyme įtvirtintas didelės rizikos DI sistemų rinkos priežiūros modelis padarė verslo sąlygoms Lietuvoje.

II. Dėl skundų nagrinėjimo ir tyrimų dėl galimų pažeidimų atlikimo tvarkos.

Įstatymo projekto III skyriuje nustatoma **skundų nagrinėjimo tvarka**. Numatyta, kad bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, taip pat organizacija, turinti pagrindo manyti, kad buvo pažeistos DI akto nuostatos, turi teisę pateikti skundą rinkos priežiūros institucijai. Įstatymo projekte nustatomi skundų pateikimo reikalavimai, rinkos priežiūros institucijų veiksmai gavus skundą, skundo nagrinėjimo nutraukimo pagrindai, taip pat sprendimai, priimami išnagrinėjus skundą.

Įstatymo projekto IV skyriuje reglamentuojama **tyrimų dėl galimų DI akto ir šio įstatymo pažeidimų (toliau – tyrimai) atlikimo tvarka**. Nustatoma, kad rinkos priežiūros institucijos turi teisę pradėti tyrimą savo iniciatyva ar remdamasi įvairių subjektų (DI sistemų naudotojų, valstybės institucijų ir kitų įstaigų, kitų valstybių narių rinkos priežiūros institucijų, notifikuojamų įstaigų, Europos Komisijos, tarptautinių organizacijų, nevyriausybinės organizacijų, kitų asmenų) pateikta ar iš kitų šaltinių gauta informacija apie galimus pažeidimus, taip pat bendradarbiaudama su kitų valstybių narių rinkos priežiūros institucijomis ir (ar) ES DI tarnyba (*AI Office*).

Papildomai pažymėtina, kad Įstatymo projektas **nereglamentuoja veiklos vykdytojų patikrinimų (planinių ar neplaninių)**, kurie atliekami vadovaujantis Viešojo administravimo įstatyme ir (arba) kituose rinkos priežiūros institucijų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka, tačiau nustato papildomą rinkos priežiūros institucijų teisę atlikti tyrimus ir nustato tokių tyrimų tvarką. Šie tyrimai nėra tapatūs įprastiems ūkio subjektų veiklos patikrinimams, kadangi jie kyla iš DI akto 74 straipsnyje įtvirtinto ryšio su Reglamentu (ES) 2019/1020 ir atspindi DI sistemų, kaip gaminių, rinkos priežiūros logiką. Atsižvelgiant į tai, tyrimų reglamentavimas Įstatymo projekte yra būtinas siekiant tinkamai įgyvendinti ES teisės reikalavimus ir užtikrinti veiksmingą DI sistemų priežiūrą, kartu išlaikant atskirtį nuo nacionalinėje teisėje įtvirtintų patikrinimų procedūrų.

Pažymėtina, kad **skundų nagrinėjimas ir tyrimų atlikimas yra dvi savarankiškos**, tačiau tarpusavyje susijusios procedūros, kurių pagrindinis skirtumas yra jų inicijavimo pagrindas. Skundo nagrinėjimo procedūra pradeda gavus asmens kreipimąsi, o tyrimas gali būti inicijuojamas tiek rinkos priežiūros institucijos iniciatyva, tiek gavus kitą informaciją apie galimą pažeidimą.

Įstatymo projektu taip pat nustatomi **skundų nagrinėjimo ir tyrimų atlikimo terminai**. Skundas turi būti išnagrinėtas, o pažeidimo tyrimas atliktas ne vėliau kaip per 4 mėnesius nuo skundo gavimo rinkos priežiūros institucijoje dienos arba sprendimo atlikti tyrimą priėmimo dienos. Atsižvelgiant į bylos sudėtingumą ar kitas objektyvias aplinkybes, šis terminas gali būti pratęstas ne ilgiau kaip 2 mėnesiams, tačiau bendras skundo nagrinėjimo ar pažeidimo tyrimo atlikimo terminas negali viršyti 6 mėnesių.

Įstatymo projekte papildomai **numatomas terminų skaičiavimo sustabdymas** tais atvejais, kai 1) rinkos priežiūros institucija dėl padaryto pažeidimo pradeda sankcijų skyrimo procedūrą (iki

sprendimo dėl sankcijos skyrimo priėmimo dienos); 2) kol gaunama ekspertų, kitos šiame įstatyme nurodytos DI aktą įgyvendinančios valstybės institucijos ar įstaigos ir (arba) kitos ES ar valstybės narės institucijos išvada ir (arba) nuomonė, būtina skundai išnagrinėti, tyrimui atlikti ir galimam pažeidimui tinkamai įvertinti; 3) tuo laikotarpiu, kai nagrinėjant skundą vykdomas bendradarbiavimas ar derinimas su kitų valstybių narių rinkos priežiūros institucijomis, ES institucijomis ar Europos dirbtinio intelekto tarnyba pagal atitinkamas jų nustatytas procedūras. Pažymėtina, kad DI sistemų vertinimas yra kompleksinis, reikalaujantis tarpdisciplininių žinių, todėl galimi atvejai, kai rinkos priežiūros institucijoms reikės samdyti išorės ekspertus arba gauti atitinkamos institucijos išvadą, kad galėtų tinkamai įvertinti DI sistemos atitiktį DI akto reikalavimams. Atsižvelgiant į tai, tokiais atvejais nustatytų terminų skaičiavimo sustabdymas yra objektyvus ir proporcingas rinkos priežiūros institucijos atsakomybės atžvilgiu.

Taip pat svarbu paminėti, kad rinkos priežiūros institucijos skundus nagrinėti ir tyrimus atlikti gali vadovaujantis ne tik DI aktu ir šiuo įstatymu, bet ir **kituose atitinkamų rinkos priežiūros institucijų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka, jeigu juose nustatyti skundų nagrinėjimo ir tyrimų atlikimo terminai neviršija Įstatymo projekte nustatytų maksimalių terminų**. Tai reiškia, kad Įstatymo projekte nustatomi vieningi maksimalūs procesiniai terminai, užtikrinantys teisinį aiškumą ir operatyvų procedūrų vykdymą visose rinkos priežiūros institucijose, kartu paliekant galimybę šioms institucijoms taikyti savo procedūras ir praktiką, jeigu jos neprieštarauja bendriems terminams. Toks reguliavimas leidžia suderinti vienodą DI akto įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu su sektorine specifika ir išvengti perteklinio procedūrų dubliavimo ir administracinės naštos didinimo.

Įstatymo projekte nustatyta, kad rinkos priežiūros institucijos, išnagrinėjusios skundą ar atlikusios tyrimą, **priima sprendimą dėl pažeidimų buvimo ar nebuvimo** ir apie priimtą sprendimą informuoja suinteresuotus asmenis (pareiškėją, skundžiamą ar tikrinamą veiklos vykdytoją). Nustačius pažeidimus, rinkos priežiūros institucijos turi teisę taikyti poveikio priemones, kurios apima privalomų nurodymų dėl DI akto reikalavimų laikymosi teikimą ir sankcijų skyrimą. Tačiau tais atvejais, kai skundo ar jo dalies nagrinėjimo metu nustatoma, kad dėl galimo pažeidimo yra pagrindas pradėti Įstatymo projekto V skyriuje nustatytą sankcijų skyrimo procedūrą, skundo nagrinėjimas nėra užbaigiamas. Tokiu atveju skundo nagrinėjimo terminų skaičiavimas sustabdomas Įstatymo projekto 18 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatyta tvarka, o skundo nagrinėjimo procesas laikomas užbaigtu priėmus galutinį sprendimą dėl sankcijos skyrimo. Pareiškėjo ir skundžiamo veiklos vykdytojo informavimas tokiais atvejais vykdomas Įstatymo projekto 28 straipsnio 8 dalyje nustatyta tvarka.

III. Dėl atsakomybės už padarytus pažeidimus.

Įstatymo projekte nustatyta, kad rinkos priežiūros institucijos, taikydamos poveikio priemones, įskaitant privalomus nurodymus ir sankcijas už padarytus DI akto ir šio įstatymo pažeidimus, vadovaujasi DI aktu, šiuo įstatymu ir (arba) kitais jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais, jeigu jie neprieštarauja DI akto 99 straipsnio nuostatomis ir juose nustatyti terminai neviršija šiame įstatyme nustatytų maksimalių terminų.

Įstatymo projekto V skyriuje nustatoma sankcijų nustatymo ir skyrimo tvarka. Numatyta, kad rinkos priežiūros institucijos sankcijas veiklos vykdytojams skiria už DI akto 99 straipsnio 3–5 dalyse nurodytus pažeidimus, rinkos priežiūros institucijos pagal DI aktą ir šį įstatymą priimtų sprendimų, įskaitant privalomus nurodymus, nevykdymą ar netinkamą vykdymą, taip pat už informacijos, būtinos rinkos priežiūros funkcijoms atlikti, nepateikimą, taip pat trukdymą rinkos priežiūros institucijai atlikti jai pavestas funkcijas. Sankcijų skyrimo tvarka parengta **remiantis Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme, Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme nustatyta tvarka bei Europos duomenų apsaugos valdybos (angl. EDPB) [Gairėmis](#) Nr. 04/2022 dėl administracinių baudų apskaičiavimo pagal BDAR (toliau – Gairės)**.

Įstatymo projekto 24 straipsnyje nustatoma, kokios sankcijų rūšys gali būti taikomos pažeidimą padariusiam veiklos vykdytojui. Numatoma, kad už nurodytus pažeidimus gali būti skiriama bauda arba įspėjimas, kuris gali būti skiriamas veiklos vykdytojui, **kai pažeidimas yra mažareikšmis, tai yra pažeidimą padaręs veiklos vykdytojas nesukėlė esminės žalos kitų asmenų interesams, nutraukė pažeidimą, pašalino pažeidimo padarinius, o teisės aktų reikalavimų laikymasis, atsižvelgiant į pažeidimo faktines aplinkybes ir vadovaujantis teisingumo bei protingumo principais, gali būti užtikrintas ne skiriant baudą, bet kitais būdais ir (ar) priemonėmis.**

Pažymėtina, kad Įstatymo projekto V skyriuje sąmoningai nėra detalizuojama baudos už Įstatymo projekto 23 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose nurodytus pažeidimus apskaičiavimo tvarka, įskaitant konkretaus laikotarpio, už kurį skiriama bauda, nustatymą. Tokie pažeidimai (rinkos priežiūros institucijos sprendimų, įskaitant privalomus nurodymus, nevykdymas ar netinkamas vykdymas, informacijos nepateikimas, ar trukdymas atlikti funkcijas) savo pobūdžiu gali būti tęstiniai, todėl jų trukmė ir apimtis kiekvienu atveju vertinama individualiai. Įstatymo projekte nustatytas bendras sankcijų skyrimo modelis (įskaitant baudos dydžio nustatymo kriterijus ir aplinkybes) sudaro pakankamą teisinį pagrindą tinkamai įvertinti tokių pažeidimų trukmę ir intensyvumą. Be to, baudos skyrimo praktika šiais atvejais formuosis atsižvelgiant į bendruosius teisės principus (proporcingumo, teisingumo) ir kitų analogiškų sričių taikymo praktiką, todėl pasirinktas reguliavimas laikytinas pakankamai aiškiu ir lanksčiu.

Baudos dydžiai už DI akto 99 straipsnio 3–5 dalyse nurodytus pažeidimus siejami su šiame akte nustatytomis viršutinėmis baudos dydžio ribomis. Valstybės institucijoms ir įstaigoms Įstatymo projekto 25 straipsnyje nustatomas atskiras sankcijų reglamentavimas. Jis rengtas, **atsižvelgiant į Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 33 straipsnyje įtvirtintą teisinį reguliavimą.** Analogiško baudų dydžio reguliavimo pasirinkimas Įstatymo projekte sudarys prielaidas užtikrinti nuoseklų, aiškų ir veiksmingą atsakomybės taikymo mechanizmą Lietuvoje. Pažymėtina, kad Įstatymo projekto 25 straipsnio 1–3 dalyse nustatyti baudų dydžiai diferencijuojami atsižvelgiant į DI akto 99 straipsnio 3–5 dalyse nustatytų pažeidimų pobūdį ir sunkumą. Didžiausi baudų dydžiai numatyti už DI akto 99 straipsnio 3 dalyje nurodytus pažeidimus, kurie laikytini sunkiausiais (susiję su esminių DI akto reikalavimų nesilaikymu), tuo tarpu mažesni baudų dydžiai nustatyti už lengvesnius pažeidimus, numatytus to paties straipsnio 4 ir 5 dalyse. Pasirinktas modelis (procentinė išraiška nuo einamųjų metų biudžeto neviršijant DI akte nustatytų viršutinių baudos dydžio ribų) leidžia derinti institucijos dydį su teisiniu aiškumu ir nuspėjamumu. Tokiu būdu užtikrinama, kad sankcijos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos, kaip to reikalauja DI akto 99 straipsnio 1 dalis. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo projekto 7 straipsnį notifikuotosios įstaigos funkcijas vykdys ir Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. Tačiau notifikuotosios įstaigos funkcijų vykdymas savaime nekeičia jos, kaip valstybės institucijos, teisinio statuso. Atsižvelgiant į tai, Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai taikomas bendras valstybės institucijoms ir įstaigoms nustatytas sankcijų modelis. Toks reguliavimas pasirinktas siekiant užtikrinti vienodą valstybės institucijų ir įstaigų traktavimą ir nuoseklų sankcijų taikymo modelį, kai skirtingų funkcijų vykdymas savaime nesuponuoja skirtingo sankcijų režimo taikymo.

Papildomai pažymėtina, kad Įstatymo projekto 25 straipsnio 4 dalyje nustatomas specialus reguliavimas valstybės institucijoms ir įstaigoms, vykdančioms ūkinę komercinę veiklą. Ši nuostata skirta atvejams, kai valstybės institucija ar įstaiga veikia ne tik vykdydama viešojo administravimo funkcijas, bet ir dalyvauja ekonominėje veikloje, siūlydama paslaugas ar vykdydama kitą pajamas generuojančią veiklą rinkoje. Tokiais atvejais jų veikla gali būti vykdoma panašiomis sąlygomis kaip ir privačių veiklos vykdytojų, todėl tikslinga taikyti DI akto 99 straipsnio 3–5 dalyse nustatytus maksimalius sankcijų dydžius. Tokia veikla, be kita ko, gali apimti mokamas paslaugas, technologinių sprendimų kūrimą ar teikimą, ekspertinę, sertifikavimo, mokymo ar kitą pajamas generuojančią veiklą, kai valstybės institucija ar įstaiga veikia rinkos sąlygomis. Tokiu reguliavimu siekiama užtikrinti proporcingą ir vienodą požiūrį į subjektus, vykdančius panašaus pobūdžio ekonominę veiklą.

Įstatymo projekto 24 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad už Įstatymo projekto 23 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytus pažeidimus skiriamos baudos, neviršijančios DI akto 99 straipsnio 5 dalyje nustatyto maksimalaus dydžio. Pažymėtina, kad nors DI akto 99 straipsnio 5 dalyje tiesiogiai įtvirtinta atsakomybė už neteisingos, neišsamios ar klaidinančios informacijos pateikimą, Įstatymo projekte įtvirtinti pažeidimai (informacijos nepateikimas ar trukdymas rinkos priežiūros institucijai atlikti DI akte ir šiame įstatyme nustatytas funkcijas) yra savo pobūdžiu artimi šioje nuostatoje reglamentuojamiems pažeidimams, nes yra susiję su bendradarbiavimo su priežiūros institucijomis pareigų nevykdymu. Atsižvelgiant į tai, siekiant užtikrinti proporcingą, nuoseklų ir vienodą sankcijų taikymą, pasirinkta šiuos pažeidimus susieti su DI akto 99 straipsnio 5 dalyje nustatytomis viršutinėmis baudos dydžių ribomis, o ne nustatyti atskirą nacionalinį maksimalų dydį. Toks sprendimas leidžia išlaikyti suderinamumą su ES teisiniu reguliavimu, užtikrina sankcijų sistemos vientisumą ir išvengia nepagrįsto skirtingų maksimalios atsakomybės ribų nustatymo už panašaus pobūdžio pažeidimus.

Įstatymo projekto 26 straipsnyje numatomi kriterijai, pagal kuriuos nustatoma konkreti sankcija. Pirmiausia, rinkos priežiūros institucija, priimdama sprendimą dėl sankcijų skyrimo, turi atsižvelgti į DI akto 99 straipsnio 7 dalyje ir Įstatymo projekto 26 straipsnio 2–4 dalyse nurodytas aplinkybes.

Jei rinkos priežiūros institucija ketina skirti baudą, ji nustatoma **dviem etapais**. Pirmajame etape rinkos priežiūros institucija turi nustatyti bazinį baudos dydį, kuris apskaičiuojamas nustatant pradinį baudos dydį ir jį pakoreguojant atsižvelgiant į pažeidimą padariusio veiklos vykdytojo dydį (praėjusių finansinių metų veiklos pajamas pagal finansines ataskaitas, įskaitant konsoliduotąsias finansines ataskaitas, kai jos sudaromos, sudarytas Lietuvos Respublikos įmonių ir įmonių grupių atskaitomybės įstatymo nustatyta tvarka). Prieš nustatant pradinį baudos dydį, įvertinamas pažeidimo sunkumas (pažeidimo pobūdis, mastas ir pasekmės) ir trukmė. Pagal šiuos kriterijus skiriami trys pažeidimo sunkumo lygiai: lengvas, vidutinis ir sunkus. Nuo priskirto pažeidimo sunkumo lygio priklauso pradinis baudos dydis, kuris už lengvą pažeidimą yra 5 proc., už vidutinį – 15 proc., o už sunkų – 60 proc. maksimalaus baudos dydžio, nurodyto Įstatymo projekto 24 straipsnio 2–3 dalyse ir 25 straipsnio 1–4 dalyse. Įvertinus pradinį baudos dydį, jis koreguojamas, atsižvelgiant į pažeidimą padariusio veiklos vykdytojo praėjusių finansinių metų veiklos pajamas pagal finansines ataskaitas, įskaitant konsoliduotąsias finansines ataskaitas, kai jos sudaromos, sudarytas Lietuvos Respublikos įmonių ir įmonių grupių atskaitomybės įstatymo nustatyta tvarka. Logika tokia, kad **kuo mažesnis pažeidimą padariusio veiklos vykdytojo dydis, tuo mažesnis bazinis baudos dydis**. Tai užtikrina, kad poveikio priemonės būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Pažymėtina, kad **procentinės dalys, tiek nustatant pradinį baudos dydį, tiek jį koreguojant pagal pažeidimą padariusio veiklos vykdytojo dydį, remiasi Gairėse numatytais dydžiais**. Pagrindinis skirtumas tas, kad Gairėse yra pateikiami procentinių dydžių rėžiai (Gairių 60 ir 65 punktai), o Įstatymo projekte – konkretūs procentiniai dydžiai (Įstatymo projekto 27 straipsnio 4–5 dalys), **kurie apskaičiuoti kaip atitinkamų Gairėse numatytų rėžių vidurkiai**. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Įstatymo projektą už DI akto įgyvendinimo priežiūrą bus atsakingos 11 rinkos priežiūros institucijų, konkretūs procentiniai dydžiai užtikrintų mažesnę fragmentaciją tarp skirtingų institucijų priimamų sprendimų dėl baudos dydžio nustatymo bei didesnę aiškumą veiklos vykdytojams už galimus jų pažeidimus.

Antrajame etape yra vertinamos atsakomybę lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės bei kitos DI akto 99 straipsnio 7 dalyje nurodytos aplinkybės, gerinančios ar bloginančios pažeidimą padariusio veiklos vykdytojo padėtį. Atsižvelgiant į šių aplinkybių pobūdį, kiekį ir reikšmingumą, bazinis baudos dydis gali būti mažinamas arba didinamas Įstatymo projekto 27 straipsnio 7–9 dalyse nustatyta tvarka. Tokiu atveju iš bazinio baudos dydžio gali būti atimama arba prie jo pridėjama **iki 50 procentų bazinio baudos dydžio suma**. Pažymėtina, kad konkretus bazinio baudos dydžio mažinimo ar didinimo dydis nėra nustatomas fiksuotais procentais, nes atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių pobūdis ir reikšmingumas gali reikšmingai skirtis kiekvienu individualiu atveju. Toks reguliavimas atitinka proporcingumo principą ir leidžia rinkos priežiūros institucijai individualizuoti sankciją, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Be to, pasirinktas modelis

užtikrina pakankamą teisinį aiškumą, nes nustatoma aiški maksimali korekcijos riba (iki 50 procentų), kartu paliekant institucijai būtiną diskreciją, reikalingą tinkamai įgyvendinti DI akto 99 straipsnio 7 dalyje įtvirtintus sankcijų kriterijus.

Įstatymo projekto 28 straipsnyje nustatoma **sankcijų skyrimo procedūra**. Prieš priimant sprendimą dėl sankcijos skyrimo, veiklos vykdytoji turi būti sudaryta galimybė pateikti paaiškinimus ir kitą reikšmingą informaciją. Taip pat numatoma, kad įprastai rinkos priežiūros institucija nagrinėja bylą dėl sankcijos skyrimo rašytinės procedūros tvarka, tačiau byla gali būti nagrinėjama ir žodinės procedūros tvarka, kai to reikia dėl bylos aplinkybių ar siekiant tinkamai išklausti proceso dalyvių arba jeigu tokia tvarka byla gali būti geriau išnagrinėta.

Įstatymo projekte taip pat nustatomi reikalavimai sprendimo dėl sankcijos skyrimo turiniui, jo priėmimo terminams, informavimo apie priimtą sprendimą tvarkai, taip pat sprendimo dėl baudos skyrimo vykdymui. Įstatymo projekto 31 straipsnyje nustatyta, kad rinkos priežiūros institucijos sprendimai gali būti skundžiami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Sprendimas dėl sankcijos skyrimo gali būti priimtas ne vėliau kaip per 5 metus nuo pažeidimo padarymo dienos, o trunkamojo pažeidimo atveju – nuo jo paaikšėjimo dienos. Sprendimas nustatyti 5 metų terminą sprendimui dėl sankcijų skyrimo priimti pasirinktas atsižvelgiant į galimų DI akto pažeidimų pobūdį ir jų nustatymo ypatumus. DI sistemų veikimas, jų poveikis ir galimi pažeidimai praktikoje gali paaikšti tik praėjus ilgesniam laikotarpiui nuo pažeidimo padarymo momento, ypač kai pažeidimai yra tęstiniai, pasikartojantys arba jų pasekmės išryškėja vėliau. Taip pat buvo atsižvelgta į ES lygmeniu formuojamą DI akto įgyvendinimo sistemą. DI tarnybos įgaliojimų, susijusių su DI akto vykdymo užtikrinimu, pakeitimų (AI Omnibus) projekte numatoma 5 metų senatis DI tarnybos įgaliojimams imtis veiksmų dėl pažeidimų. Atsižvelgiant į tai, siekiama užtikrinti nacionalinio reguliavimo nuoseklumą ir suderinamumą su ES DI priežiūros sistemos vystymo kryptimi. Tais atvejais, kai pažeidimas yra trunkamasis, nustatoma, kad terminas pradedamas skaičiuoti nuo jo paaikšėjimo dienos. Toks sprendimas pasirinktas atsižvelgiant į trunkamųjų pažeidimų pobūdį, kadangi jų atveju pažeidimas nėra siejamas su vienkartinio veiksmu ar konkrečiu jo padarymo momentu, o tęsiasi tam tikrą laikotarpį. Dėl šios priežasties termino skaičiavimas nuo pradinio pažeidimo momento galėtų lemti situacijas, kai sankcijų skyrimo terminas pradėtų pasibaigti dar pažeidimui tęsiantis arba iki jo nustatymo. Tokiu reguliavimu siekiama užtikrinti veiksmingą DI akto įgyvendinimą ir išvengti situacijų, kai trunkamojo pobūdžio pažeidimai faktiškai liktų nesankcionuoti vien dėl jų pobūdžio.

Sprendimas dėl baudos skyrimo turi būti įvykdytas ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo jo gavimo dienos, o jį apskundus – ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Taip pat nustatoma, kad rinkos priežiūros institucijos sprendimas dėl baudos skyrimo yra vykdomasis dokumentas, vykdomas Mokesčių administravimo įstatyme ir Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka. Be to, pažeidimai registruojami ir duomenys apie šiuos pažeidimus bei rinkos priežiūros institucijos sprendimai dėl sankcijų skyrimo tvarkomi Administracinių nusižengimų registro informacinėje sistemoje Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų registro įstatymo nustatyta tvarka.

Dėl asmenų informavimo tvarkos. Papildomai pažymėtina, kad Įstatymo projekte nėra nustatoma savarankiška asmenų informavimo apie rinkos priežiūros institucijos priimtus sprendimus tvarka, kadangi ši sritis jau yra išsamiai reglamentuota viešąjį administravimą reguliuojančiuose teisės aktuose. Pagal Įstatymo projekto nuostatas, rinkos priežiūros institucijos, nagrinėdamos skundus ir atlikdamos tyrimus, vadovaujasi ne tik šiuo įstatymu, bet ir kitais jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais. Visų pirma, Viešojo administravimo įstatymas nustato bendruosius asmenų informavimo principus, o jo 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad prašymai ir skundai nagrinėjami pagal [Vyriausybės patvirtintas taisykles](#), kurios detalizuoja tiek informavimo būdus, tiek dokumentų įteikimo praktiką, įskaitant ir elektroninių ryšių priemonių naudojimą. Pagal minėtų taisyklių 42 punktą atsakymas paprastai pateikiamas tuo pačiu būdu, kuriuo buvo gautas prašymas ar

skundas, taip užtikrinant aiškų ir nuoseklų komunikacijos modelį visose institucijose. Pažymėtina ir tai, kad elektroninių ryšių priemonių konkretizavimas įstatymo lygmeniu nenustatomas, kadangi jų naudojimas ir techniniai sprendimai gali skirtis tarp institucijų ir laikui bėgant keistis. Esamas reguliavimas leidžia taikyti įvairias saugias ir praktikoje naudojamas elektroninio bendravimo priemones (pvz., per informacines sistemas, oficialius elektroninius adresus), kartu užtikrinant asmens duomenų apsaugą, dokumentų autentiškumą ir proceso efektyvumą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, atlikus numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, parengta numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma. Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Įstatymų priėmimas kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

DI aktas yra tiesioginio taikymo ES teisės aktas, kurio nuostatų perkėlinėti į nacionalinę teisę nėra poreikio ir tas nebus daroma su siūlomais įstatymų projektais. Šie projektai visų pirma yra orientuoti į valstybės institucijų ir kitų įstaigų veiksmų sureguliojimą, o ne į DI sistemų veiklos vykdytojus, kurie visų pirma vadovaujasi tiesioginio taikymo DI akto nuostatomis. Įstatymų projektuose taip pat nėra numatomos jokios papildomos procedūros ar veiksmai, kuriuos turėtų atlikti verslas. Atsižvelgiant į tai, galima patvirtinti, kad įstatymų projektai neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Be to, tikimasi, kad Įstatymo projektas turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai, nes jis suteiks teisinio aiškumo, kuris būtinas DI sistemas kuriančių ir (arba) diegiančių įmonių plėtrai (jiems svarbu žinoti, kokios institucijos ir už ką yra atsakingos įgyvendinat DI aktą, kur galima kreiptis pagalbos ir kokia atsakomybė taikoma už nustatytus DI akto pažeidimus ir pan.).

Verslo sąlygų plėtrai teigiamos įtakos turės ir tai, kad Įstatymo projekte daug dėmesio skiriama pagalbos mechanizmo kūrimui, pavyzdžiui, veiklos vykdytojams skirtų apribotųjų bandomųjų DI reglamentavimo aplinkų (reguliacinių DI smėliadėžių) kūrimui, metodinei pagalbai ir konsultacijoms dėl DI akte nustatytų reikalavimų taikymo. Tai padės užtikrinti pusiausvyrą tarp reguliacinės naštos, kylančios dėl DI akte numatytų saugumo reikalavimų, ir DI inovacijų skatinimo.

Pažymėtina, kad Įstatymo projekte numatomi pagalbos mechanizmai taip pat padės išvengti finansinių rizikų, kurios galėtų kilti DI akte numatytų reikalavimų nesilaikymo atveju. Norėdami sumažinti šią riziką, veiklos vykdytojai galės kreiptis į apribotųjų bandomųjų DI reglamentavimo aplinkų (reguliacinių DI smėliadėžių) ekspertus, atitinkamas rinkos priežiūros institucijas ir (arba) kitas valstybės institucijas ir įstaigas, kurie pagal Įstatymo projekte nustatytą kompetenciją teiks konsultacijas ir (arba) metodinę pagalbą dėl DI sistemų atitikties DI akte nustatytiems reikalavimams. Tikimasi, kad visa tai sudarys palankesnes sąlygas DI inovacijų kūrimui ir verslo plėtrai Lietuvoje.

Kaip jau minėta, Įstatymo projekte Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra įpareigojama iki 2031 m. vasario 2 d. atlikti nustatyto galiojančio teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimą (toliau – *ex post* vertinimas). Atliekant *ex post* vertinimą numatoma įvertinti, ar įtvirtintas didelės

rizikos DI sistemų rinkos priežiūros modelis buvo tinkamas ir efektyvus ir kokią poveikį jis padarė verslo sąlygoms Lietuvoje.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus įtraukti į teisinę sistemą ir išvengti nuostatų dubliavimosi, kartu keičiami šie įstatymai:

- Technologijų ir inovacijų įstatymas;
- Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas;
- Lietuvos banko įstatymas.

Pirmųjų dviejų įstatymų pakeitimais siekiama pripažinti netekusiomis galios nuostatas dėl dviejų nacionalinių kompetentingų institucijų – Inovacijų agentūros ir Ryšių reguliavimo tarnybos – paskyrimo, įgyvendinant DI akto 28 straipsnio 1 dalį, 57 straipsnio 1 dalį ir 70 straipsnio 1 ir 2 dalis. Šių nuostatų nėra atsisakoma – jos tik perkeliamos į Įstatymo projektą, siekiant teisinio vientisumo ir aiškumo.

Trečiojo įstatymo pakeitimais siekiama užtikrinti sistemišką Lietuvos banko kompetencijos įtvirtinimą nacionalinėje teisėje, nes Lietuvos banko įstatyme nustatomos pagrindinės Lietuvos banko funkcijos ir veiklos sritys. Toks reguliavimas užtikrintų didesnę teisinę aiškumą ir teisės aktų sistemos nuoseklumą.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti.

Įstatymų projektams įgyvendinti nereikės priimti įgyvendinamųjų teisės aktų.

Įstatymo projekte numatyta, kad *notifikuojančiosios institucijos* funkcijas atliks Valstybės technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinanti institucija. Pažymėtina, kad Vyriausybės 2018 m. spalio 3 d. nutarimu Nr. 982 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą“, Valstybės technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančios institucijos funkcijas pavesta atlikti Inovacijų agentūrai.

Įstatymo projekte, kad *atitikties vertinimo įstaigų vertinimo ir stebėsenos* funkcijos pavedamos Nacionalinei akreditacijos įstaigai. Pažymėtina, kad Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūra yra paskirta nacionaline akreditacijos įstaiga, vadovaujantis Vyriausybės 2025 m. gruodžio

3 d. nutarimu Nr. 858 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. liepos 4 d. nutarimo Nr. 674 „Dėl Atitikties vertinimo įstaigos paskyrimo atlikti gaminių atitikties vertinimo procedūras ir pranešimo Europos Komisijai, Europos Sąjungos ir kitoms valstybėms (notifikavimo) tvarkos aprašo patvirtinimo ir Vyriausybės įgaliotų institucijų paskyrimo“ pakeitimo”.

Lietuvoje *atitikties vertinimo įstaigų vertinimo, paskyrimo, notifikavimo ir stebėsenos procedūros* jau yra nustatytos Atitikties vertinimo įstatymu ir Vyriausybės 2006 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. 674 „Dėl Atitikties vertinimo įstaigos paskyrimo atlikti gaminių atitikties vertinimo procedūras ir pranešimo Europos Komisijai, Europos Sąjungos ir kitoms valstybėms (notifikavimo) tvarkos aprašo patvirtinimo ir Vyriausybės įgaliotų institucijų paskyrimo“. Atsižvelgiant į tai, Inovacijų agentūra ir Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūra joms pavestas funkcijas atliks, vadovaudamasi DI aktu, Atitikties vertinimo įstatymu ir kitais atitikties vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais, įskaitant minėtą Vyriausybės 2006 m. liepos 4 d. nutarimą Nr. 674. Papildomas teisinis reguliavimas nėra tikslingas, todėl lyginant su 2025 m. sausio 14 d. priimtais Technologijų ir inovacijų įstatymo pakeitimais, nuorodos į Ekonomikos ir inovacijų ministro virtinamą tvarką atsisakyta kaip perteklinės.

Kas liečia *apribotas bandomąsias DI reglamentavimo aplinkas* (DI smėliadėžės), svarbu paminėti, kad lyginant su 2025 m. sausio 14 d. priimtais Technologijų ir inovacijų įstatymo pakeitimais, nuorodos į Ekonomikos ir inovacijų ministro virtinamą tvarką taip pat atsisakyta kaip perteklinės. Vadovaujantis DI akto 57 straipsnio 7 dalies nuostatomis, kompetentingos institucijos tiekėjams ir galimiems tiekėjams, kurie dalyvauja apribotoje bandomojoje DI reglamentavimo aplinkoje, pateikia gaires dėl reglamentavimo lūkesčių ir dėl to, kaip vykdyti DI akte nustatytus reikalavimus ir pareigas. Pažymėtina, kad šios gairės bus rengiamos prieš kiekvieną dalyvių ciklą, tačiau jos nebus kažkaip tvirtinamos, nes jos bus orientuotos į *praktinį* DI akto reikalavimų ir darniųjų standartų (kurie dar nėra parengti) įgyvendinimą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymo projekto finansavimui per artimiausius 3 biudžetinius metus reikalingos lėšos ir jų pagrindimas pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Įstatymo projekto finansavimui reikalingos lėšos (Eur) ir jų pagrindimas

Institucija	Pagrindimas	2027	2028	2029
I. Akreditavimas, notifikavimas ir atitikties vertinimas				
Lietuvos akreditacijos ir standartizacijos agentūra	DU išlaidos atitikties vertinimo įstaigų akreditavimo procedūrų parengimui ir vykdymui: 1 etatas / 2 etatai / 2 etatai x 4000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.	48 000	96 000	96 000
	DI ekspertų įsigijimo išlaidos: 3 ekspertai x 5000 Eur/1 d. x 3 d.	0	45 000	45 000
Inovacijų agentūra*	2027–2028 m. išlaidos bus apmokamos iš ES struktūrinių fondų investicijų. 2029 m. DU išlaidos: 0,5 etato x 4000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.	0	0	24 000
Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija	DI sistemų atitikties vertinimas teisėsaugos, imigracijos arba prieglobsčio institucijose: 1 etatas x 4000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.	48 000	48 000	48 000
	DI ekspertų įsigijimo išlaidos: 3 ekspertai x 5000 Eur/1 d. x 3 d.	0	45 000	45 000
	Iš viso:	96 000	234 000	258 000
II. Pagalba veiklos vykdytojams				

Inovacijų agentūra – Reguliacinė DI smėliadėžės verslui*	2027-2028 m. išlaidos bus apmokamos iš ES struktūrinių fondų investicijų (2027 m. – 600 000 Eur ir 2028 m. – 600 000 Eur). 2029 m. išlaidos (smėliadėžės veiklų koordinavimas, mokymai ir pirminio lygio konsultacijos visoms įmonėms, antrinio lygio (ekspertinės) konsultacijos įmonėms į programą atrinktomis įmonėms, prieiga prie HPC infrastruktūros)	0	0	600 000
Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūra – DI kompetencijų centras viešajam sektoriui	Įdarbinti ekspertai, teikiantys ekspertines konsultacijas: 2 etatai / 3 etatai / 3 etatai x 4000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.	96 000	144 000	144 000
	Kitos išlaidos (mokymų ir ekspertinės pagalbos įsigijimas)	107 000	107 000	107 000
Iš viso:		203 000	251 000	851 000
III. Rinkos priežiūra**				
Rinkos priežiūros institucijos	RRT – bendrasis kontaktinis punktas (konsultacijos ir metodinė pagalba kitoms rinkos priežiūros institucijoms) (2 etatai / 3 etatai / 4 etatai x 4000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.)	96 000	144 000	192 000
	RRT vykdoma DI akto 50 straipsnyje numatytų skaidrumo reikalavimų vykdymo priežiūra (1 etatas – didelės rizikos DI sistemos ir 0,5 etato – visoms likusioms DI sistemoms x 4000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.)	72 000	72 000	72 000
	DU išlaidos (10 institucijų*** x 1 etatas / 1 etatas / 1 etatas x 4000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.)	480 000	480 000	480 000
	DI ekspertų paslaugos nagrinėjant skundus ar atliekant tyrimus dėl galimų pažeidimų: 5 skundai x 3 ekspertai x 100 Eur/1 h x 24 val.	0	0	36 000
Ekonomikos ir inovacijų ministerija	DI ekspertų paslaugos nagrinėjant skundus ar atliekant tyrimus dėl galimų pažeidimų: 1 skundas / 2 skundai x 3 ekspertai x 100 Eur/1 h x 24 val.	7 200	14 400	0
Pagrindinės teisės ginančios valstybės institucijos ir įstaigos	2027–2029 m. numatomas minimalus poreikis, kuris apskaičiuotas taip: 7 institucijos x 0,25 etato x 3000 Eur/1 mėn. x 12 mėn.	63 000	63 000	63 000
Iš viso:		718 200	773 400	843 000
IŠ VISO:		1 017 200	1 258 400	1 952 000

**** Šiai dienai nėra galimybės tiksliai apskaičiuoti rinkos priežiūrai reikalingų išlaidų, nes nėra aišku, nei kiek didelės rizikos DI sistemų bus registruota Lietuvoje, nei kiek skundų galima tikėtis vienoje ar kitoje srityje. Taip pat paminėtina, kad šiuo metu svarstomi Europos Komisijos pateikti siūlymai dėl DI akto pakeitimų (*Omnibus iniciatyva*): jei Europos Taryba ir Europos Parlamentas pritars pateiktiems pasiūlymams, gali būti pavėlinti kai kurie DI akto įsigaliojimo terminai dėl didelės rizikos DI sistemų atitikties vertinimo: pagal III priedą – iki 2027 m. pab., o pagal I priedą – iki 2028 m. pab. Tai reiškia, kad iki to laiko rinkoje nebus registruotų didelės rizikos DI sistemų, kurias turėtų prižiūrėti rinkos priežiūros institucijos.**

Dėl šių priežasčių pirmaisiais metais po Įstatymo projekto priėmimo rinkos priežiūros institucijoms siūloma planuoti tik minimalią lėšų sumą (dažniausiai iki 1 etato), siekiant užtikrinti, kad būtų sudaryta galimybė gilintis į DI akto reikalavimų specifiką ir situaciją rinkoje, nors tikėtina, kad minėtu laikotarpiu tikroji rinkos priežiūra nebus vykdoma.

*Rinkos priežiūros institucijoms nagrinėjant skundus ar atliekant tyrimus dėl galimų pažeidimų, visų pirma jos turės atlikti dokumentų patikrinimus ir tik išimtiniais atvejais, kai dokumentai tvarkingi, bet vis tiek padaryta tam tikra žala, gali reikėti atlikti techninį DI sistemos patikrinimą (pagal darniuosius standartus). Tokiu atveju turės būti perkamos ekspertų paslaugos iš išorės, nes jos savo vidiniuose pajėgumuose neturės tokių ekspertų, o ir visoje Lietuvoje jų tiek nebūtų, kad pakaktų aprūpinti visas rinkos priežiūros institucijas. **Įprastiniu atveju ekspertų paslaugas jos pirsks iš savo įstaigos biudžete suplanuotų lėšų, o Ryšių reguliavimo tarnyba teiktų joms konsultacijas, metodinę pagalbą ir rekomendacijas dėl tinkamų DI ekspertų paieškos.***

Tačiau atsižvelgiant į tai, kad pirmaisiais metais po įstatymo priėmimo nebus vykdoma tikroji rinkos priežiūra ir todėl yra didelė lėšų nepanaudojimo rizika, 2027–2028 m. ekspertų įsigijimo paslaugoms reikalingas lėšas siūloma planuoti įtraukiant jas į bendrą eilutę (Ekonomikos ir inovacijų ministerijos asignavimus), su sąlyga, kad bus skirtas papildomas finansavimas.

Nuo 2029 metams ekspertų įsigijimo poreikį ir tam reikalingas papildomas išlaidas rinkos priežiūros institucijos jau turėtų planuoti savarankiškai, atsižvelgiant į per pirmuosius du metus po Įstatymo projekto priėmimo sukaupą patirtį ir iš rinkos gaunamą informaciją.

**** Lietuvos bankui papildomų lėšų poreikis iš valstybės biudžeto nenurodomas, nes vadovaujantis Lietuvos banko įstatymo 21^l straipsnio 1 dalimi, finansų rinkos priežiūra finansuojama iš finansų rinkos dalyvių įmokų ir kitomis Lietuvos banko lėšomis.*

DI akto įgyvendinimui nurodytos lėšos buvo paskaičiuotos **pagal šiuo metu turimą informaciją, kuri gali keistis priklausomai nuo šių aplinkybių:**

- a) Pagal DI aktą paskirtų valstybės institucijų ir įstaigų **parengiamieji darbai ir (arba) pilotinės veiklos** gali išryškinti poreikį koreguoti pasirinktą veiklos modelį ir (arba) šiuo metu numatytus finansinius išteklius.
- b) **Europos Komisijos rengiami dokumentai:** Europos Komisija vis dar nėra parengusi daugybės DI akto įgyvendinimui reikalingų dokumentų (įgyvendinamųjų aktų, metodinių gairių, praktikos kodeksų ir pan.), kurie turėtų įnešti daugiau aiškumo dėl nacionaliniu lygiu būtinų atlikti veiksmų ir (arba) jų apimties, kas gali turėti įtakos šiuo metu numatytam finansinių išteklių dydžiui.
- c) **Europos Komisijos užsakymu rengiami darnieji standartai.** Kai bus parengti darnieji standartai, gali kilti poreikis koreguoti numatytas procedūras ir atsakingų institucijų veiklos apimtį, kas savo ruožtu gali turėti įtakos reikalingų finansinių išteklių dydžiui.
- d) **Lėšų poreikis turės būti peržiūrėtas,** kai bus daugiau aiškumo, kiek didelės rizikos DI sistemų bus registruota Lietuvoje ir kiek apytiksliai skundų galima tikėtis vienoje ar kitoje srityje.

Įstatymo projekto įgyvendinimui siūlomas finansavimo modelis sudarys prielaidas bent minimaliai įgyvendinti DI akto 70 straipsnio 3 dalies nuostatą, pagal kurią **valstybės narės užtikrina, kad jų nacionalinėms kompetentingoms institucijoms būtų suteikta pakankamai techninių, finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir būtų suteikta infrastruktūra jų užduotims pagal DI aktą veiksmingai vykdyti.** DI akte minimos kompetencijos apima išsamų DI technologijų, duomenų ir duomenų kompiuterijos, asmens duomenų apsaugos, kibernetinio saugumo, pagrindinių teisių, rizikos sveikatai ir saugai, taip pat esamų standartų bei teisinių reikalavimų išmanymą. DI akto 70 straipsnio 6 dalyje taip pat numatyta, kad kartą per dvejus metus valstybės narės praneša Komisijai apie nacionalinių kompetentingų institucijų finansinių ir žmogiškųjų išteklių būklę ir pateikia jų tinkamumo įvertinimą.

Svarbu pažymėti, kad DI akto reikalavimų nesilaikymo atveju sankcijos gali būti taikomos ne tik veiklos vykdytojams (tiekėjams ir diegėjams), bet taip pat ir valstybėms narėms, kurios privalo užtikrinti tinkamą didelės rizikos DI sistemų priežiūrą.

Tuo pačiu atkreiptinas dėmesys, kad lėšų poreikis ir apimtis tiesiogiai Įstatymo projekte neatsispindi, tai yra tik aiškinamojo rašto dalis.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šioms įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis: dirbtinio intelekto aktas, dirbtinio intelekto sistema, nacionalinė kompetentinga institucija, notifikuojančioji institucija, notifikuotoji įstaiga, atitikties vertinimo įstaiga, apribota bandomoji dirbtinio intelekto reglamentavimo aplinka, rinkos priežiūros institucija, bendrasis kontaktinis punktas, skundų nagrinėjimas, tyrimų atlikimas, atsakomybė už nustatytus pažeidimus, poveikio priemonės, sankcijos.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai. –
